

kulturális központ égisze alatt működik a 38 éves népdalkör. Itt a nyugdíjas korosztály ápolja a hagyományt.

Itt nálunk, – de talán országszerte – a fiatal felnőttek vesznek részt legkevésbé ebben a munkában. Véleményem szerint ma már elfogadott tény a hagyományörzés fontossága. Erről meggyőzni nem kell senkit, főleg a döntéshozók közül. Amire a figyelmet jobban rá kellene irányítani, az a módszer. Hogyan lehetne több ember bevonni, aktivizálni?

A hozzászólások közül egy vajdasági vélemény: Jól működik náluk a hagyományörzés. Kiemelte, hogy sok kiadvánnyal, szóróanyaggal gazdagítják a repertoárt, ötleteket adnak a munkához. Hangsúlyozta a pályázatok fontosságát! Többen egyetértettek a pályázások létjogosultságával, még akkor is ha ez néha sok nehézséggel jár.

Erdélyből, Marosvásárhelyről a hozzászóló arról beszélt, hogy a néptáncitanítás rendben van, de a népdaltanítás ügye nincs eléggé fókuszban, – legalábbis véleménye szerint. A szekcióból válaszoltak azonnal problémára: Használják ki a kormány által szorgalmazott diák cserenyaralásokat! Ez annál inkább is lényeges, mert elsősorban a gyermekeket kell (és könnyebb) nevelni, „beoltani” a népzene szeretetére.

Jól működő táncsoportról hallhattunk Nádudvarról. Ez az együttes 60 éves. A vezető szerint az a titkuk, hogy jó kapcsolatot ápolnak a szülőkkel, a családokkal. Ha a szülőket megnyerték, szívesen engedik a gyermekeket olyan együttesbe, ahol jól működik a közösség, felfrissülhetnek testileg-lelkileg, élvezhetik a szereplés sikerét. Körmentről is szép példát hallottunk. A táncsoport tagjai közül nevelnek ki táncoktatókat. Ők járnak vissza az iskolába és a táncsoportba tanítani.

Többen említették a vezető karizmatikus egyéniségének nagy szerepét, valamint a jó humor is vonzó erő a mai gyerekek, felnőttek egyaránt.

Problémát nem oldottunk meg, de tanulságos és inspiráló volt ez a beszélgetés. Új kedvet, lendületet kaptunk egymástól a további munkához.

Kis Istvánné

In memoriam

Cseke László utolsó hajóútja

Az Örök Hazába hajózott Cseke László, a Szent György Lovagrend örökös kancellárja, Visegrád díszpolgára, a mi Laci bácsink.

A rendszerváltás után újraélesztette a Szent György Lovagrendet. Egyik feladatának tekintette, hogy a határon túli tanárok számára olyan nyári továbbképzést nyújtson, mely szellemi fegyvereket biztosít számukra. Laci bácsi csöndesen, mosolyogva, szinte láthatatlanul irányította e nyári egyetemeket.

Felmenői között mindkét ágon találunk ügyvédek, református lelkészeket és pedagógusokat. 1926. július 6-án Hajdúszoboszlón született. A szülővárosi tanulmányok után a Sárospataki Református Tanítóképző következett (1940–44), ám az orosz megszállás miatt Debrecenben diplomázott (1944–45). Történelmi szaktanári végzettségét a Szegedi Főiskolán szerezte meg. Tahitótfaluban kezdte pedagógusi pályáját (1949–53), majd a visegrádi iskola igazgatója lett (1953–1961). Megvalósította az iskola bővítését. Újabb életcélja lett Visegrád idegenforgalmának megszervezése. A Dunakanyar Intézőbizottságának titkáráként, másodállásban a Pest Megyei Idegenforgalmi Hivatálnál dolgozott. Szakképesítést szerezve, a visegrádi kirendeltség (1961–86) alkalmazottjaként ment nyugdíjba 1990-ben. De a téltélséget ezután sem ismerte.

A kezdetektől fogva sokat írt, sorra jelentek meg útikönyvei. A Visegrád öt kiadást ért meg (1958–75). A Dunakanyar négy ízben látott napvilágot (1972–82). Megírta az Észak-Magyarország c. útikönyvet, majd ennek a területnek fürdőit és gyógyfürdőit mutatta be egy önálló kötetben. A Magyarország útikönyv társszerzője volt, mely négy kiadást ért meg (1968–75). Filmforgatókönyv-írói és tárrendezői tevékenysége szintén jelentős (A Duna hajlatában, A Hableányon Pest-Budától Párizsig, Evezővel Európán át).

Visegrádon hunyt el július 15-én családja körében. Majd egy hétre rá búcsúztunk tőle a helyi temetőben. Utolsó útjára – bízást mondhatjuk el – az egész Kárpát-medence elkísérte. Sirját elsősorban rend-

társai álltak körül. Utolsó kívánsága szerint, gyászistentiszteletét Takaró András, a református egyház délpesti esperese tartotta, aki szintén a lovagrend tagja. – „*Uram, Te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre*” (90. zsoltár, 1) – kezdte Igével a lelkipásztor. Ez Cseke László életére is vonatkozott, hiszen naponta olvasta a Bibliát, hogy útmutatást nyerjen.

Letelt a kiszabott út, hazahívták őt. Rá vonatkoztható az Ige, mely szerint, a „*nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltételek nekem az igazság koronája*” (2Tim 4:7-8). „*S közel a véghez / (...) / a túlsó partot látó révülésben / a »Készen vagy?« -ra ezt felelni: – Készen*” (Áprily Lajos: Kérés az öregséghez). Idézte a költőt, aki szintén Visegrádon nyugszik. Őt nem érte váratlanul a halál. Felkészült az utolsó útra, betelve az étellel, amint ezt rendtársa, Papp János színművész is tanúsította. Tudta honnan jött, hol tart, hová megy. Széchenyi István intelmét követte. „*Sokat tenni, s keveset látszani, előállni, s mégis másnak engedni az elsőséget; legtöbbet áldozni, s legkisebb köszönetet se várni; szívben hordani a honért buzgó vért, s ne csak ajkon pengetni a hiú szót!*” Így élt és most üzeni: „*Egy volt közös, szent vigaszunk / A LÉLEK ÉL: találkozunk!*” (Arany János: Juliska sirkövére)

„*Egy dekadens, hitetlen világban, mert hinni egy tekintélyét visszanyerő Magyarországon – folytatta az esperes –, egy megtartó Európában. Álmodni, mert egy álmotlan korban, 1977-ben végigjárta Széchenyi Ödön útját Budapesttől Párizsig. Tíz év múlva Rotterdamtól Budapestig hajózott. Nem öncélúan. Európának üzent vele. Kutatta, ismerte a múltat, káprázatos tudással rendelkezett. Sokat tanulhattunk tőle. Körülötte rend volt. Vallotta: szolgál a Rendet, a Rend szolgál téged!*”

Amikor Visegrád díszpolgárává avatták, a református gyülekezet számára kért telket, hogy templomot építhessenek. Ezért anyagi áldozatot is vállalt. Soha nem hiányzott az istentiszteleteken. Református tanítóként nyitott volt az ökumené felé. Vallotta, az aklok különböznek, de a Pásztor egy. Ezt igazolta Kalász István kanonok, esperes-plébános is, amikor búcsúzza tőle, köszönetet mondott nagyvonalúságáért és segítségéért.

A Szent György Lovagrend működését tizenegyen indították újra a közjó, a karitás és példás életmód jegyében. Ma már magához öleli az elszakított országrészekben élő magyarságot is, „*Immáron nélküle, de akaratához híven, Isten dicsőségére és népünk szolgálatára kell működniük. Éljetek meg, folytassátok álmaikat! Köszönjük őt!*” – fejezte be méltó búcsúztatóját Takaró András.

Abonyi Géza polgármester szerint, Cseke László a szakrális főváros, Visegrád szellemi-történelmi hagyományainak zászlóvivője volt. Maradandó alkotásai közül, fő műve, a *Visegrád* címet viselő almanach zárta le földi pályafutását. Ez a legszebb magyarországi helytörténeti kiadvány. Búcsúnk fizikai valójától, szellemi örökségét visszük magunkkal. Üzenete, annyit tenni és küzdeni, amennyit ő tett.

Széchenyi nyomába szerettél volna még hajózni, le az Al-Dunáig. Ez már nem adatott meg Neked, Laci bácsi! Érted Kháron ladikja érkezett meg, és Te bátran, mosolyogva fölszálltál rá, hiszen munkádat elvégezted. Intettél nekünk és eltűntél a Styx kanyarulataiban. Köszönjük, hogy ismerhettünk! Isten Vele!

Balassa Zoltán

Sereg József (1928–2011)

2011. május 3-án eltávozott a Heves megyei honismeret és helytörténetírás egyik neves képviselője. Életének 83. évében Gyöngyösön elhunyt dr. Sereg József nyugalmazott középiskolai igazgató, helytörténész.

1928. augusztus 8-án született Tiszadobon, ahol szülei cselédek voltak gróf Andrássy Mihály uradalmában. Az elemi iskolát szülőfalujában, a gimnáziumot Nyíregyházán és Miskolcon végezte. Eredetileg papi pályára készült, de megváltoztatta szándékát. 1948-ban beiratkozott a budapesti tudományegyetemre, ahol 1953-ban magyar-történelem szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. Ezt követően 1953–1955 között a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetében dolgozott. Innen kikerülve 1955-től 1958-ig a hatvani Bajza József Gimnáziumban oktatott. 1958-ban kinevezték a gyöngyösi Vak Bottyán János Gimnázium igazgatójának, időközben az iskola neve Vak Bottyán János Gimnázium és Szakközépiskolára változott. Átszervezés során az iskola profilja átalakult, ezért 1970-ben igazgatóként megszervezte a helyi Vak Bottyán Ipari Szakközépiskolát. Az intézmény élén

1980-ig Sereg József állt. Ebben az évben megyei középiskolai nevelési szakfelügyelőnek nevezték ki, s ezt a feladatot haláláig ellátta, időközben címzetes igazgató is lett.

1958-tól felújította, szerkesztette és kiadta a nagy múltú iskolai évkönyvet. Alapításától szerkesztőségi tagja volt a Hevesi Művelődés című folyóiratnak és a Hevesi Szemle szerkesztőbizottságának, 1973-tól 1984-ig. Oktató-nevelő munkáján kívül említésre méltó pedagógiai szakírói tevékenységet fejtett ki, különös tekintettel a szakközépiskolák módszertani kérdéseire. Irodalmi munkásságának legfontosabb területe mégis a helytörténetírás volt. Kezdetben a népi demokratikus forradalom (1944–1948) gyöngyösi kérdésével foglalkozott. E témakörből készítette doktori értekezését, amelyet 1966-ban védett meg. Dolgozatát később tovább bővítette és 1971-ben könyv alakban kiadta „Gyöngyös a szocializmus útján” címmel.

Történelmi publikációi Gyöngyös történetének egyes csomópontjaihoz kapcsolódtak. Írásaiban foglalkozott a Dózsa-féle parasztháború helyi eseményeivel, a II. Rákóczi Ferenc vezette függetlenségi küzdelemmel, különös tekintettel Vak Bottyánra, a neves kuruc vezérre, akinek hamvai a gyöngyösi ferences templom kriptájában nyugszanak. Nem került el figyelmét Gyöngyös 1848–1849 közötti története sem, elsősorban Török Ignác aradi vértanú, aki a gyöngyösi gimnázium tanulója volt. Sokat foglalkozott Károlyi Mihály és felesége, gróf Andrássy Katinka életútjával. Károlyi grófnét többször meghívta Gyöngyösre is, sőt felkereste budapesti otthonában, ahol forrásértékű riportot készített vele. Vizsgálta az 1919-es kommun helyi eseményeit is. Életének utolsó évében megszerkesztette a Vak Bottyán emlékkönyvet, melynek kiadását már nem érthette meg.

Aktív társadalmi életet élt. 1958-tól tagja volt Gyöngyös város tanácsának. Dolgozott a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szekciójában. Tagja volt a Magyar Történelmi Társulatnak és a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak, valamint Gyöngyös Város Barátai Körének. Munkássága elismeréseként 1957-ben megkapta az Oktatásügy Kiváló dolgozója, 1972-ben a Kiváló tanár címet. Gyöngyös a Pro Civitate díjra két alkalommal is érdemesnek találta, így dr. Sereg József kétszeres díszpolgára a városnak.

Halálával nagy veszteség érte a helytörténetírást és a helyi közéletet. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Szecső Károly

Búcsú Tóth Ferencről (1926–2011)

2011. július 17-én, 85 évesen távozott el Tóth Ferenc közművelődési szakember, ny. megyei főtanácsos, Pomáz szülőtte, a „Pomázért” kitüntetés tulajdonosa, a hajdani járási székhely, a mai város történetének kutatója és napjainak megőrkítője, a Pest Megyei Érdy János Honismereti Egyesület alapító tagja, a TIT tiszteletbeli tagja.

1950-ben, a tanácsok megalakulásakor lett a Pesti Központi Könyvtár vezetője, feladata volt Pest megye községi, városi könyvtárainak létrehozása. Két év múlva már a Pest Megyei Könyvtár igazgatóhelyetteseként a járási könyvtárak kiépítését szorgalmazta. Egykori és későbbi munkatársai egyaránt dicsérték szakmai felkészültségét, baráti segítőkészségét. Évekig eredményesen vezette a Szentendrei Járási Könyvtárat, ennek elismeréseként 1962-ben a Pest Megyei Tanács könyvtárügyi főelőadójának nevezték ki. A hatósági feladatok mellett is megmaradt igazi könyvtárosnak, szívén viselte a könyvtárosok ügyeit-bajait. Vörös Gézával együtt sokat tett a helyi és a járási könyvtárak fejlesztéséért, a megyei könyvtár segítéséért, a könyvtárosok szakmai továbbképzéséért, az író-olvasó találkozókéért. Tárogatta a *Pest Megyei Könyvtáros* c. periodika kiadását, az iskolai könyvtárak állománygyarapítását.

A könyvtári munka mellett a népfront és a levéltár irányításával a helytörténeti, honismereti tevékenységet is segítette. Krisán Miklóssal, Lakatos Ernővel, majd Egey Tiborral közösen tervezték a krónikairó- és helytörténeti pályázatok kiírását és értékelését. Tanácsait, javaslatait később a Népfront Honismereti Bizottságának megszűnése után a megalakult Honismereti Egyesület vezetői is elfogadták. Nyugdíjazása után intenzív levéltári kutatással folytatta Pomáz történeti forrásainak feldolgozását. Sorra jelentek meg önálló munkái, mint pl. *Pomáz történetének forrásai I–III.* (1994 és 2001), *Pomázi Polgár 1992–2001 Repertórium* (2002), illetve különböző kiadványokban tanulmányai, mint pl. *Pomáz Természeti kincseink, történelmünk, kulturális örökségünk* (2001). A két évtizede megjelenő *Pomázi Polgár* című havilapban rendszeresen publikálta helytörténeti, honismereti témájú írásait.

A Művelődési Központ és Könyvtár által szervezett *Honismereti Klubban* számos helytörténeti és módszertani témájú előadást, vetítést tartott. Fontosnak ítélte a gyerekek szülőföld iránti szeretetének kialakítását és állandó fejlesztését. Ezt azért is tekintette szívügyének, mert ő is Pomázon született és élt, haláláig a szülőföld- és a hazaszeretet példáját nyújtotta. Munkáját nagyban segítették a klub lelkes tagjai. Az ezredfordulótól évente megrendezték a pomázi három általános iskola tanulóinak *Sashegyi Sándor Emlékére* kiírt, többfordulós helytörténeti vetélkedőjét. Ezek rendezésében, a résztvevők felkészítésében a zsűri elnökeként is részt vett. Rendszeresen tartottak közreműködésével honismereti táborot a helyi iskolák tanulóinak nyaranta egy-egy hétig.

Halála a városnak, a honismereti mozgalomnak egyaránt nagy veszteség. Emlékének megőrkítéséről közösen gondoskodunk.

Szabó Imre

Molnár István (1924–2011)

Egyik legjelesebb helytörténészét gyászolja a Jászság. Molnár István Jászságért-díjas kutató 87 éves korában elhunyt. Pista bácsi Jásztelek szülőtte, annak kiterjedt tanyavilágában, a jászjókóhalmi-jászapáti hármashatárnál állott a tanyájuk. A határ faluval ellentétes végében volt valamikor Fügedhalmi község, melynek közelében állt a róla elnevezett Fügedhalmi-Sziki Klebelsberg Iskola. Innét került 1938-ban különbözeti vizsgával a jászberényi polgári iskola 3. osztályába, majd a városban lévő tanítóképzőbe, ahol 1945-ben végzett színjelesen.

1945 szeptemberében a tanyájukhoz közeli jászapáti Pethes-dülői vándoriskolában tanított, de már a következő évben bekerült a belterületi iskolába. Időközben megnősült és hatévi apáti oktató munka után kérte áthelyezését felesége falujába, Jászszentandrásra. Itt élte le egész életét 1952-től haláláig, miközben folyton képezte magát, számtalan képesítést szerzett. 1957-ben az iskola igazgatójává nevezték ki és három évtizeden át töltötte be ezt a tisztséget. A szentandrás évtizedek alatt sokféle társadalmi pozíciót vállalt, arra is volt gondja, hogy az Aba-Novák freskókkal ékesített templomot az Országos Műemléki Felügyelőség műemlék jellegű építménnyé nyilvánítsa. Több mint negyedszázadon át vezette az Őreg Kakasok Klubját, melyben a község idős férfijaival a számtalan kellemesen eltöltött órán túl összegyűjtötte a második világháborúban elhunytak névsorát, mely rákerült az új emlékműre.

Korán kapcsolatba került a honismereti mozgalommal, amikor az a mai formájában még nem is létezett. 1946 óta gyűjtötte a paraszti hagyományokat, s számtalan helyen publikált, cikkei, könyvei jelentek meg. Abban az időben még élt a *péndzsom*, a bandázás, melynek emlékanyagát összegyűjtötte és Muharay Elemér segítségével, aki szintén a jászsági tanyavilág szülőtte volt, közreadta. Ez a téma megjelent a jászberényi városi könyvtár egyik évkönyvében is, majd a jászberényi Jász Múzeum sorozatában is. Az ötvenes években országos szinten is bemutatták az általa gyűjtött népzenei anyagot. Önkéntes gyűjtőpályázatai megtalálhatók a jászberényi és szolnoki múzeumokban és a Néprijzi Múzeumban, hatalmas mennyiségű írást alkotott hat évtized alatt. Kiemelkedő munkája a helyi szólások és közmondások gyűjteménye. A felnőttek játékaival mellett összegyűjtötte a gyerekekjátékokat is. Utolsó könyve halála előtt egy-két hónappal jelent meg, szinte életműve összegzéseként *Jászszentandrás története és népelete* címmel.

Számtalan kitüntetés tulajdonosa volt, pedagógusi munkája elismeréseként is, de helytörténészként is megkapta a Csete Balázs Emlékplakettet, a Sebestyén Gyula Emlékérmét, majd a Jász-Nagykunszolnok Megyeért Díjat. Legbüszkébb a Jászságért Díjra – a jászok Nobel-díjára volt. Nem véletlen, hogy temetésén – ahol ott volt a Jászság apraja-nagyja – éppen a Jászok Egyesületének alapító ügyvivője, dr. Dobos László méltatta munkásságát és emberi nagyságát. Én magam is egyik mesteremnek tekintem, úgyis, mint rokonomat, a szomszéd tanya hajdani lakóját, de úgyis, mint a Jászság egyik legrégebbi honismereti kutatóját, akihez mindig bármilyen problémával lehetett fordulni. Miután 1998-ban megözevgyült és gyermekei más településeken laktak, a szentandrás ház a Jászság szellemi műhelyévé vált, ahol kvaterkázás közben mindent meg lehetett vitatni, még az udvari filagóriát is bővíteni kellett az egyre táguló vendégkör miatt.

Molnár István helytörténeti tevékenysége maradandó nyomot hagyott mind Jászszentandrás, mind az egész Jászság életében. Munkásságát – mi tanítványai – nem feledjük és emlékét megőrizzük.

Fodor István Ferenc